

P O M P E I I

POMPEII, EEN BIJZONDER VERHAAL

Pompeii kent zoals gans Zuid-Italië een bewogen geschiedenis. Wij kennen Pompeii als een “Romeinse stad”, maar de geschiedenis is een stuk complexer – en boeiender.

De uitzonderlijke ligging in het midden van de baai van Napels op een natuurlijke verhoging zorgde ervoor dat op deze plaats al in de 7de eeuw een nederzetting werd gevestigd door de Oscen, de oorspronkelijke bewoners van deze streek. Hier kwamen immers belangrijke verbindingswegen samen wat een economisch belang had. De strategische ligging zorgde er bovendien voor dat deze plaats een natuurlijk verdedigingsbastion was voor de inwoners van het vruchtbare hinterland.

Na deze eerste periode veroverden de Etrusken in de 6de eeuw v.C. progressief heel Zuid-Italië. Zij waren een militair ingesteld volk. Uit deze periode stamt dan ook de ommuring van Pompeii over een oppervlakte van 66 hectaren.

In de tweede helft van de 5de eeuw echter kregen de Etrusken zware concurrentie van de Grieken die vanuit hun basis Syracuse (op Sicilië) Zuid-Italië veroverden en dit gebied tot “Magna Graecia” (Groot-Griekenland) omdoopten. Zo vond Pompeii aansluiting bij de Griekse invloedssfeer. In deze periode werd de stad grondig heringericht en kreeg Pompeii een typisch “schaakbordpatroon” met twee centrale assen.

Vanaf de tweede eeuw voor Christus kwam Pompeii in de Romeinse invloedssfeer. In een poging om hun onafhankelijkheid te bewaren, komt Pompeii samen met andere Italische steden rond 80 v.C. in opstand tegen Rome. De opstand werd neergeslagen en Pompeii werd in 80 v.C. een Romeinse kolonie met de naam *Colonia Cornelia Veneria Pompeianorum*.

De Romeinse periode zorgde voor een enorme welvaart in Pompeii en dat maakte de verfraaiing van de stad mogelijk.

Stadiumverbod voor Hooligans! (59 v.C.)

De Pompeianen worden maar één keer vermeld in de geschiedschrijving, en niet positief: zij waren beruchte hooligans. Na rellen in het amfitheater kregen ze in 59 collectief v.C. tien jaar stadiumverbod!

In 62 n.C. vond een eerste zware aardbeving plaats. Er was veel schade en er waren ook veel doden. Toch kon Pompeii zich grotendeels herstellen van deze ramp. Op 24 augustus van het jaar 79 sloeg het noodlot echter toe: het kwam tot een verwoestende uitbarsting van de Vesuvius en Pompeii versteende in de geschiedenis.

Vanuit Rome werd nog een reddingsoperatie opgezet, maar tevergeefs: iedere vorm van leven was verdwenen. Er werd nog wel een poging opgedaan om kostbare marmer en beelden te recupereren, maar deze pogingen werden vrij snel opgegeven. Van dan af verdween Pompeii in de nevelen van de geschiedenis.

Tot in 1748 kon Pompeii zijn geheimen bewaren... In dat jaar immers werd Pompeii tijdens de bouw van een kanaal herontdekt. Onder invloed van de spectaculaire vondsten groeide de interesse in de Antieke wereld en de initiële "schattenjacht" evolueerde tot echte archeologische opgravingen.

Vandaag is Pompeii een van de belangrijkste getuigen van het verleden van het Westen. Jaarlijks stappen 2.500.000 mensen hier het verleden binnen.

In deze gids wordt een wandelroute voorgesteld die u in staat stelt de meest interessante bezienswaardigheden van

Pompei te bezoeken binnen het tijdsbestek van ongeveer drie uur. Deze wandeling wordt ook aangegeven op de kaart. De nummers verwijzen naar deze kaart (*zie: middenbladzijde in dit boekje*).

1. AMFITHEATER 63

Ons bezoek aan Pompei start met een korte introductie in het amfitheater (onderaan rechts op de map). Hier woonden ongeveer 20.000 mensen de gladiatorenspelen bij. Na dit bezoek kan men zelfstandig de stad bezoeken of kiezen voor een geleid bezoek.

2. VIA DELL' ABBONDANZA

Men kiest best de Via dell' Abbondanza (de Weg van Overvloed). Eén van de eerste huizen die we op de linkerkant tegenkomen is het Huis van de Venus 59, vermaard om een goed bewaarde afbeelding van Venus in de schelp, achteraan in het peristilium (binnenhof) van het huis. Bemerkt de onhandige plaatsing van de voeten, die meer dan goedgemaakt wordt door de kleurrijke theatraliteit.

Een paar schreden brengen ons naar het huis van Octavius Quartio 58. Als men dit

huis bezoekt vindt men in de eetzaal achterin afbeeldingen van o.m. de dubbeldood van Pyramus en Thisbe.

Een interessante zijsprong kan je maken naar de Orto Dei Fuggiaschi (Tuin der Vluchtelingen) [62]. Hier zijn de erg indrukwekkende gipsafgietsels van de slachtoffers van de vulkaanuitbarsting te zien.

ORTO DEI FUGGIASCHI

Wie zijn weg voortzet treft op de Via op een bepaald moment een Romeinse thermopolium [52] of fastfoodrestaurant aan. Dit restaurant valt te herkennen aan de toonbank waarlangs de klanten de

gewenste etenswaren uit de warme potten konden kiezen om dan af te rekenen aan de kassa. Let hierbij ook op de tekening achteraan, dit is een lararium, een altaartje gewijd aan de Lares of huisgoden.

ROMEINSE FASTFOODZAAK

3. HET VERTIERKWARTIER

Wanneer men aan de Stabiaanse Thermen (Terme Stabiane) gekomen is, kan men best de Via Stabiana links inslaan. Dan komt men aan bij het goed bewaarde “kleine theater” of Odeion. Dit kleine overdekte theatertje diende om muziek te maken en poëzie voor te dragen. De steile bouw zorgde immers voor een perfecte akoustiek. Het kleine Odeion brengt ons naar het Grote Theater, dat gebruikt werd voor grotere voorstellingen. Het Grote theater beschikt over 5000 zitplaatsen, en ook dit theater kon met een zeil overspannen worden – de ringen om dit zijl vast te maken zijn bovenaan nog zichtbaar. Ook de Stabiaanse thermen [49] (badhuis) zelf zijn een kijkje waard.

4. DAMES VAN PLEZIER

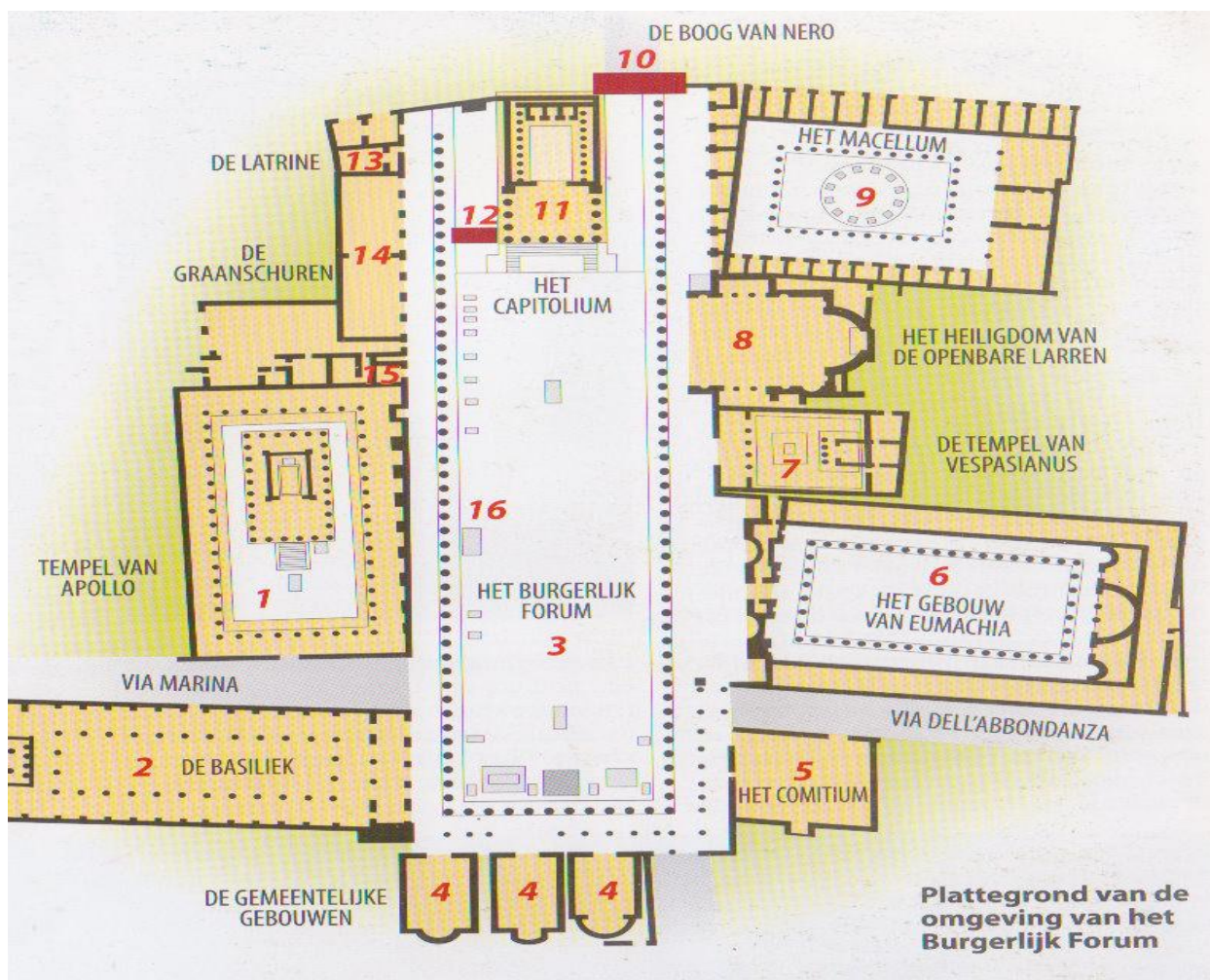
Na de thermen kan men rechtdoor gaan om direct het forum te bereiken, maar velen slaan rechts na de thermen de vicolo del lupanare in. Dit ommetje leidt ons naar een lupanar (bordeel) ²⁶. Het lupanar was voorzien van tien bedden, vijf beneden en vijf boven. Boven de deuren van de cellae (kamertjes) staat de specialiteit van de aanwezige dame afgebeeld. Bovendien waren deze

afbeeldingen handig als communicatiemiddel over de gewenste diensten met de dames die vaak het Latijn niet machtig waren...

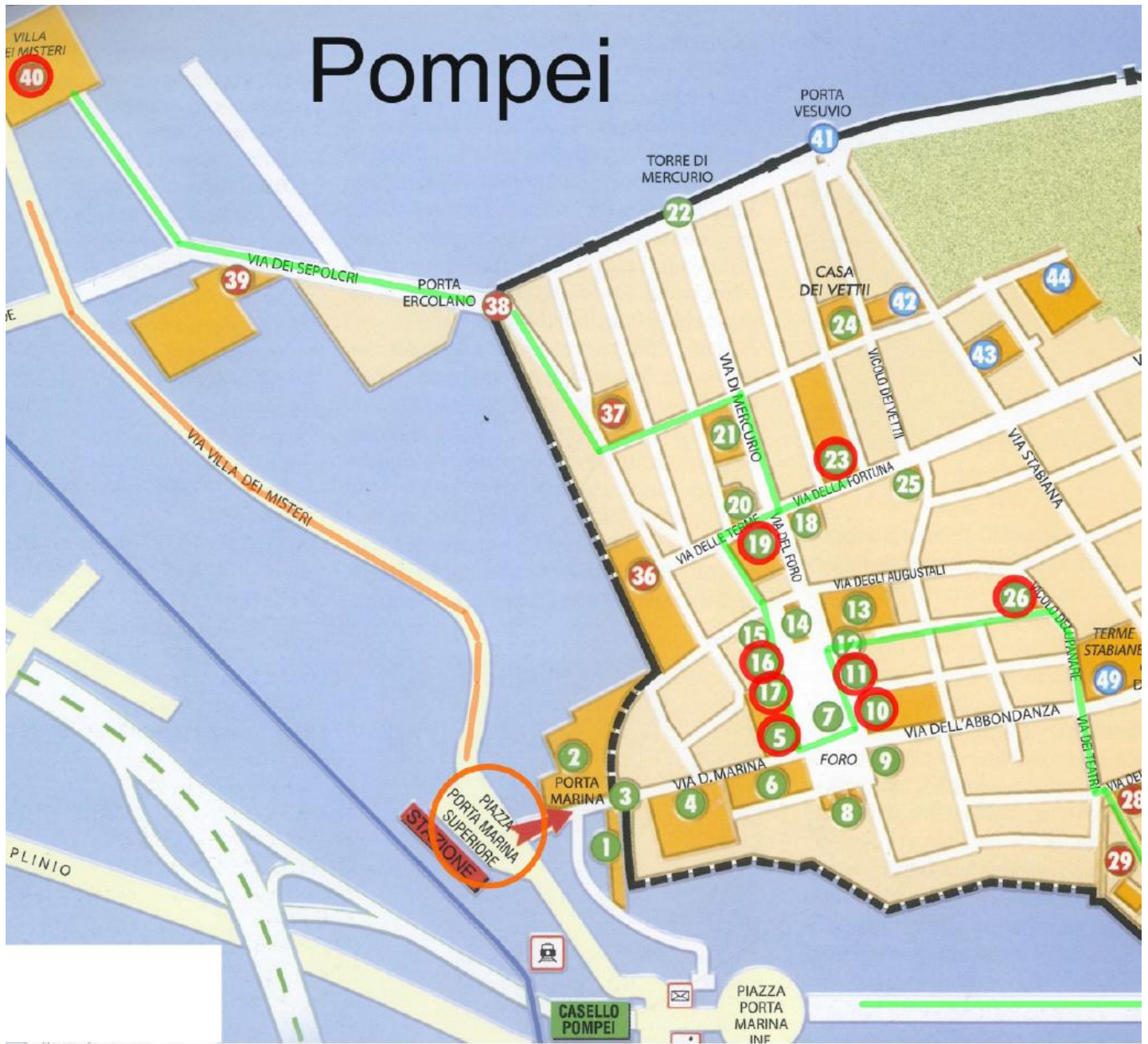

EEN AFBEELDING IN HET LUPANAR

5. FORUM

Pompei

- 1 De Keizerlijke Villa
- 2 De Suburbane Thermen
- 3 Porta Marina
- 4 De Tempel van Venus
- 5 De Tempel van Apollo
- 6 De Basiliek
- 7 Het Forum
- 8 De Gemeentelijke Gebouwen
- 9 Comitium
- 10 Het Gebouw van Eumachia
- 11 De Tempel van Vespasianus
- 12 Het Heiligdom van de Openbare Larren
- 13 Het Macellum
- 14 De Tempel van Jupiter
- 15 De Latrine van het Forum
- 16 De Graanschuren van het Forum
- 17 Mensa Ponderaria
- 18 De Tempel van de Fortuna Augusta
- 19 De Thermen van het Forum
- 20 Het Huis van de the Tragische Dichter
- 21 Het Huis van de Grote Fontein
- 22 De Toren van Mercurius
- 23 Het Huis van de Faun
- 24 Het Huis van de Vettii
- 25 Het Huis van de Antieke Jacht
- 26 Het Lupanar
- 27 De Tempel van Isis
- 28 De Samnitische Palaestra
- 29 Het Driehoekig Forum
- 30 Het Grote Theater
- 31 De Kazerne van de Gladiatoren
- 32 Odeion
- 33 De Tempel van Jupiter Meilichios
- 34 Het Huis van de Ceii
- 35 Het Huis van Menander

- 33 De Tempel van Jupiter Meilichios
- 34 Het Huis van de Ceii
- 35 Het Huis van Menander
- 36 Het Huis van Fabio Rufo
- 37 Het Huis van Sallustio
- 38 Porta Ercolano
- 39 De Villa van Diomedes
- 40 De Villa der Mysteries
- 41 Porta Vesuvio
- 42 Het Huis van de Gouden Amoretten
- 43 Het Huis van Cecilio Giocondo
- 44 Het Huis van de zilveren Bruiloft
- 45 Het Huis van het Jubileum
- 46 Het Huis van Lucrezio Frontone
- 47 Het Huis van Obellio Firmo
- 48 Porta Di Nola
- 49 De Stabiaanse Thermen
- 50 Het Huis van de Caterspeler
- 51 De Wasserij van Stephanus
- 52 Het Thermopolium I 8,8
- 53 Kroeg van Asellina
- 54 Het Huis van de Efebe
- 55 De Bakkerij van Sotericus
- 56 De Werkplaats van het Garum
- 57 Complex van de Megische Riten
- 58 Het Huis van Octavius Quartio
- 59 Het Huis van de Venus
- 60 Het Huis van Giulia Felice
- 61 De Necropolis van Porta Nocera
- 62 De Tuin van de Vluchtelingen
- 63 Het Amfitheater
- 64 De Grote Palaestra

Na dit ommetje kan men best doorsteken naar het Forum. Dit was het politieke, religieuze en commerciële hart van de stad. De nummers bij de besproken gebouwen verwijzen naar het op de vorige pagina ingevoegde detailplannetje van het forum.

Tempel van Vespatianus (7)

Wanneer men van het lupanar naar het forum wandelt via de vicolo del balcone pensile komt men uit bij de tempel van Vespatianus. Deze tempel die diende voor de verering van de Keizer werd gebouwd in 62 n.C. In deze tempel is vooral het altaar bezienswaardig. We zien er aan de ene zijde een offerscène waarbij een stier en een voorhamer op een iets te innige ontmoeting afstevenen. Op de andere zijdes vinden we de parafernalia (de rituele gebruiksvoorwerpen).

OFFERSCÈNE OP HET ALTAAR

Het gebouw van Eumachia (6)

Naast de tempel van de keizer vindt men het gebouw van Eumachia, een elegant gebouw herkenbaar aan het marmeren fries op de ingangspoort met knappe natuurmotieven. Eumachia was een priesteres van Venus en de erfgename van een bloeiende wolindustrie. Voor die industrie werd urine verzameld als bleekmiddel. Het verwondert dan ook niet dat net achter de deur van het gebouw van Eumachia een verzamelplaats voor urine werd ingericht. Dit was een kostbaar goed (er werden zelfs belastingen op geheven!).

GEBOUW VAN EUMACHIA

Tempel van Apollo (1)

Nu steekt men het forum over en daar treft men de Tempel van Apollo. Van deze structuur is vandaag weinig over, behalve een altaar en een zonnewijzer voor de tempel. Wanneer men de trappen opgaat kan men gaan tot de cella (binnenste van

het heiligdom) waar men links een ovale steen ziet liggen. Dit was de omphalos ('navel van de wereld'), het attribuut van Apollo in Delphi.

Graanschuren (14)

Naast de tempel van Apollo liggen de graanschuren, een opslagplaats van etenswaren. Vandaag wordt deze plaats gebruikt voor de opslag van archeologisch materiaal. Men vindt er gipsafgietsels die men verkregen heeft door de holtes die in de lava waren gemaakt door de mensen die erin zaten op te gieten met gips. Op dezelfde wijze heeft men ook een ontroerende gipsafdruk van een huisdier: een hond die zich niet van zijn leiband kon bevrijden en zich in zijn doodstrijd heeft moeten gewonnen geven.

DE HOND VAN POMPEI

Hier vindt men ook de mensa ponderaria, een steen met holtes die de verschillende maateenheden weergeeft, om bedrog door handelaars te voorkomen.

MENSA PONDERARIA

5. THERMEN VAN HET FORUM 19

Wanneer men het Forum langs deze weg verlaat, stoot men op de thermen van het Forum. Deze thermen zijn erg goed bewaard. Men kan er duidelijk het apodyterium zien, waar men zijn kledij in kastjes in de muur achterliet. Daarna ging men naar het frigidarium, bestemd voor koude baden.

FRIGIDARIUM

Vervolgens ging men via de kleedkamer naar het tepidarium, een lauw lokaal dat nodig was ter voorbereiding van het warme bad. Tenslotte bezocht men het calidarium, een heet bad waar een marmeren schaal (labrum) stond met fris water.

Het lokaal werd verwarmd door de omloop van warme lucht in spouwen in de muren. Merk de geribbelde structuur bovenaan op: zo kon de neergeslagen stoom naar beneden druppelen langs de muren en viel die niet op de badgasten.

CALIDARIUM MET LABRUM

"HAVE" IN HET HUIS VAN DE FAUN

6. HUIS VAN DE FAUN 23

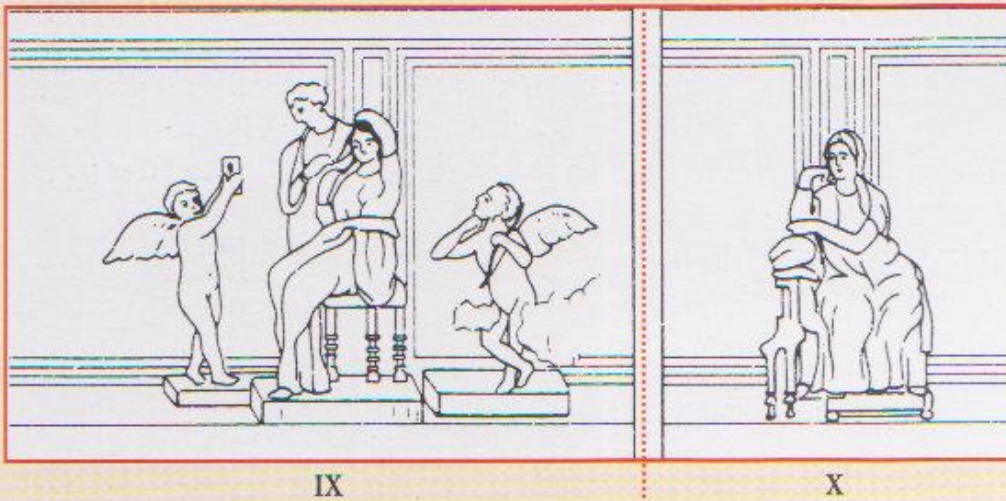
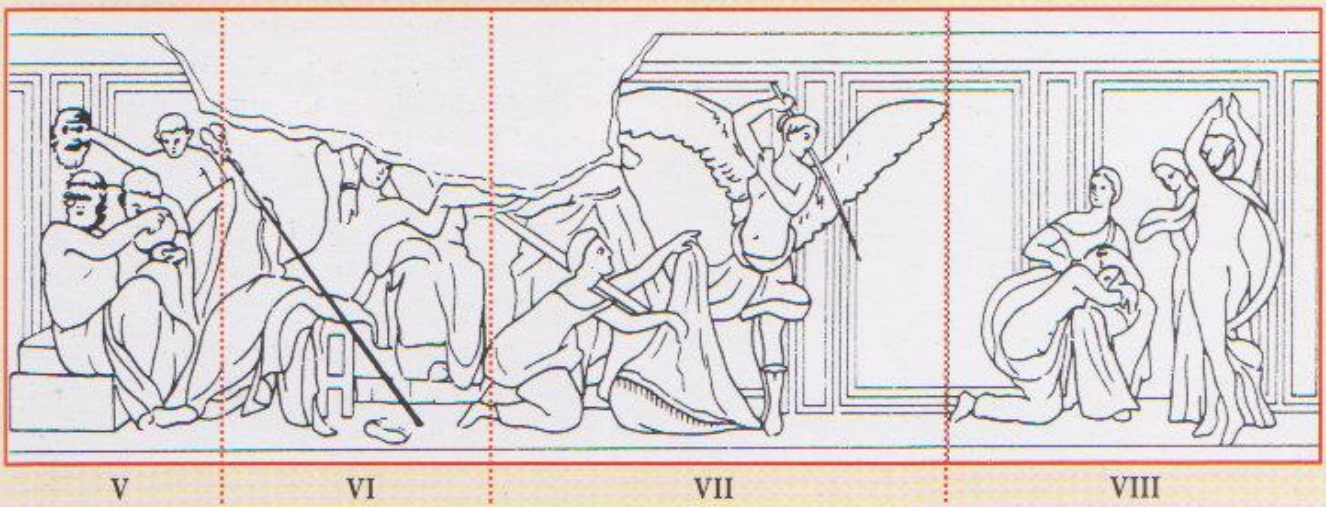
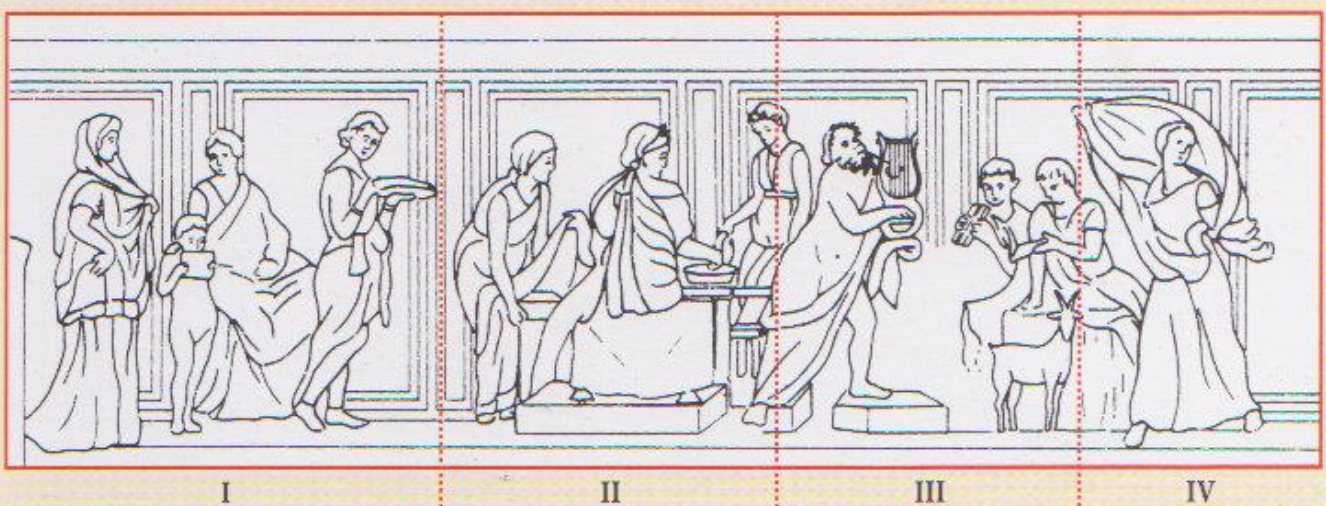
Nabij de Thermen, op de Via della Fortuna, treft men ook het bekende huis van de Faun. Dit huis is genoemd naar het beeldje van een dansende faun dat gevonden werd in het impluvium (regenreservoir).

DE DANSENDE FAUN

Het huis is met zijn 3000 m² zeker een van de grootste en weelderigste huizen in Pompei. Op de stoep van het atrium vindt men hier in mozaïek de groet "have", een hypercorrecte vorm van 'ave'. Enkele prachtige huizen, zoals het huis van Menander en het huis van de Vettii zijn op het moment van schrijven afgesloten wegens restauratie. Andere interessante huizen zijn het huis van het Jubileum en het huis van Marcus Lucretius Frontone.

7. VILLA DER MYSTERIEËN 40

Een hoogtepunt van elk bezoek aan Pompei vormt de machtige villa der Mysteriën, op het einde van de wandeling, net voor de uitgang. Ga hier zeker de raadselachtige afbeelding van een inwijdingsrite in de cultus van Dionysus bekijken. In prachtige kleuren voltrekt zich voor onze ogen scène voor scène het mysterie.

I. Het ritueel wordt voorgelezen door een kleine jongen en er wordt een offergave gebracht.

II. Vervolgens wordt aan een tafel de offermaaltijd genuttigd.

III. Een sileen (bosgod) speelt op een snaarinstrument en ook twee herdersjongens zorgen voor muziek. Dit drukt uit dat de rite tot bedoeling had in contact te treden met de Natuur.

IV. Vervolgens is er een dramatische scène waarin een vrouw verschrikt haar mantel over haar hoofd zwaait, wellicht in het aanschouwen van het mysterie.

V. Hier is de meest enigmatische scène. het mysterie wordt 'getoond', hier symbolisch weergegeven door de sater die een jongen in een spiegelkom laat kijken waarin de reflectie te zien is van een door een andere jongen omhooggehouden masker.

VI. In de volgende scène ligt de vrouw in zwijm (trance).

VII. Hier voltrekt zich de eigenlijke inwijding, die in de religieus-seksuele sfeer moet gesitueerd worden. Het is een soort mystieke huwelijksact. De phallus wordt ontsluierd en een gevleugelde flagellante

(vrouw die ritueel geselt) verschijnt met een zweep om door pijn de ervaring nog te verhevigen.

VIII. De ingewijde vrouw ligt, huilend en door emotie overmand, in de schoot van een andere vrouw.

IX. De ritus is afgesloten en er wordt een huwelijks-scène getoond met een Erosfiguur. Wellicht wordt hiermee uitgebeeld dat de vrouw nu verbonden is als deelgenote in het mysterie.

X. Tenslotte wordt de vrouw als domina afgebeeld.

Laat dit mysterie een blijvende herinnering zijn aan het mysterie van de Oudheid zelf...